

Meld. St. 6

(2023–2024)

Melding til Stortinget

Et forbedret pensjonssystem
med en styrket sosial profil

Før jul leverte Støre-regjeringen Stortingsmeldingen om pensjon. Der foreslo de i hovedsak tre endringer i pensjonssystemet. Økning av pensjonsalder, skjerming av uføre og regulering av minsteytelser. Slik jeg leser forslagene kunne Stortingsmeldingen egentlig fått navnet Et pensjonssystem.

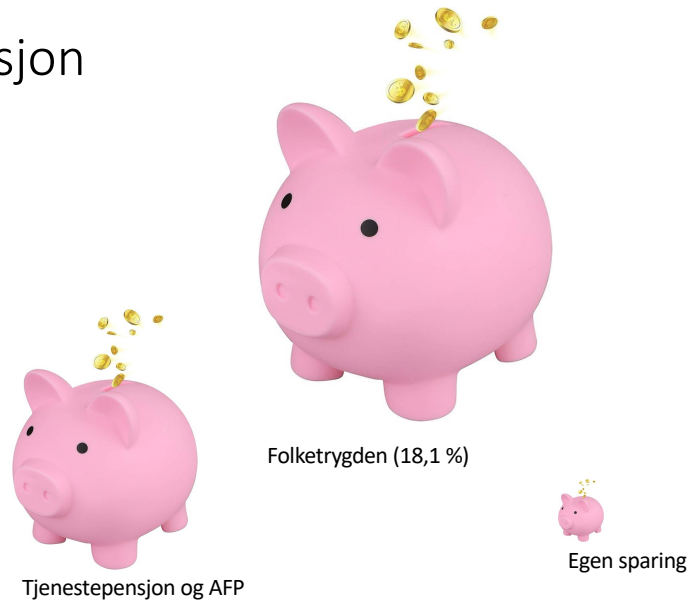
Før jeg går inn på de foreslåtte endringene tar vi et lite lynkurs i hvordan pensjonssystemet fungerer i dag.

Det jeg skal si nå har kanskje noen hørt mange ganger før, og for noen er det kanskje ukjent. Min erfaring er at man må høre dette ganske mange ganger før man forstår det.

Hva er pensjon, og hvilket forhold har vi til det? I dag blir vi overeksponert for pensjonsnyheter. I stedet for å snakke om hvor galt det kommer til å bli, er fokuset vendt om til at du må ta ansvar for din egen pensjon med å ta såkalt riktige valg. Tar du feile valg kan du egentlig bare takke deg selv. Dette har gjort pensjon til et individuelt spekulasjonsobjekt der du blir tvunget til å bli en gamble på ditt eget økonomiske sikkerhetsnett som pensjonist. Mediene og bankene pøser ukentlig ut tips og triks for at du skal få en bedre pensjon.

Din pensjon

I dag sparer staten, arbeidsgiver og kanskje du selv, til din pensjon. Mesteparten av pensjonen du skal leve av du kommer fra staten gjennom folketrygden. Siden det er denne andelen som er av størst betydning for din pensjon er det den jeg vil sette søkelys på i dag. I tillegg er det i folketrygden de foreslåtte endringene kommer.

Staten sparer 18,1 % av all inntekt du får til din pensjon i en diger sparegrise. Det er denne sparegrisen som skal bli din pensjon den dagen du går av eller velger å ta ut pensjon. I tillegg får du litt penger fra arbeidsgiver og evt. det du har spart selv.

Pensjonsreformen

Fra 2011 trådte pensjonsreformen i kraft. Den innebærer flere regler og prinsipper for hvordan pensjonen beregnes. I dag skal jeg gå igjennom to av de viktigste, levealdersjustering og avkorting.

Levealdersjusteringen medfører rett og slett at pensjonene blir litt lavere for hvert år. Målet er at hver enkelt skal jobbe litt lengre for å få en pensjon på nivå med tidligere årskull. For at jeg skal få samme pensjonsnivå som Mormor må jeg jobbe til jeg er 72 år og 8 måneder ifølge NAV sine beregninger

I dag kan du tidligst gå av når du er 62 år om du har opptjent en pensjon som er like høy som minstepensjon. Altså om sparegrisen din, fordelt på antall år det er forventet at du har igjen å leve er like stor som minstepensjon. Når du tar ut pensjonen din deles den store sparegrisen på hvor mange år staten tror ditt årskull har igjen å leve. Jo tidligere du tar ut pensjonen din jo flere år må du dele pensjonen din på. Ergo jo tidligere uttak jo lavere pensjon. Det er dette som kalles avkorting.

Her må vi ikke la oss lure. Som jeg straks vil illustrere, så stemmer det ikke når politikerne sier at det skal lønne seg å jobbe lenge. Det er uttaksalderen (hvor gammel du er), ikke antall år du jobber, som er avgjørende for pensjonsnivået ditt. Jeg må

jobbe ca. 3 år lengre enn min kamerat Håkon for å få lik pensjon. I realiteten er skjevhetene ennå større siden Håkon, med sin master har en mye høyere gjennomsnittslønn enn meg.

Eksempel: Levealdersjustering

Mamma (f. 1965)

- Gj. årslønn: 500.000 kr
- Yrkesaktive år: 40 år
- Avgangsalder: 62 år
- Forventet levealder: 82,5 år
- Pensjon fra folketrygden: 176.500 kr

Meg (f. 1992)

- Gj. Årslønn: 500.000 kr
- Yrkesaktive år: 40 år
- Avgangsalder: 62 år
- Forventet levealder: 86 år
- Pensjons fra folketrygden: 150.000 kr

Eksempel: Avkorting

Håkon (f. 1992)

- Gj. årslønn: 500.000 kr
- Yrkesaktive år: 40 år
- Avgangsalder: 67 år
- Forventet levealder: 86 år
- Pensjon fra folketrygden:
181.000 kr

Meg (f. 1992)

- Gj. Årslønn: 500.000 kr
- Yrkesaktive år: 40 år
- Avgangsalder: 62 år
- Forventet levealder: 86 år
- Pensjons fra folketrygden:
150.000 kr

Meld. St. 6

(2023–2024)

Melding til Stortinget

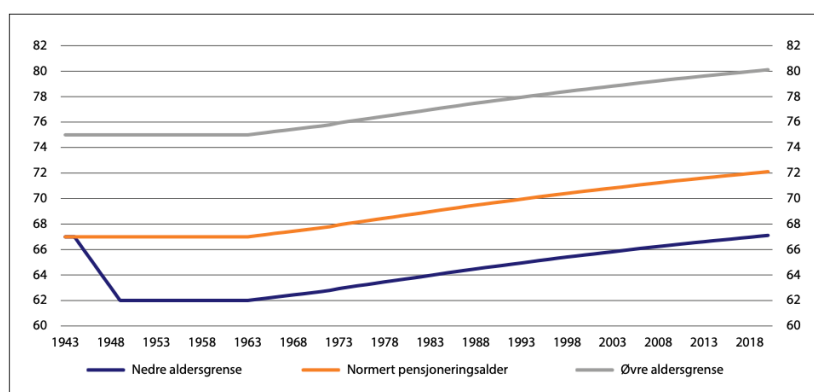
Et forbedret pensjonssystem
~~med en styrket sosial profil~~

Regjerings forslag til endringer

- Økte aldersgrenser
- Skjerming av uføre
- Garantipensjon
- Sliterutvalg

Økte aldersgrenser

Figur 8.1 Aldersgrensene i pensjonssystemet for årskullene 1943–2020. Framskrevet fra 1964-årskullet. Alder
Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Økte aldersgrenser

Som sagt var et av målene med pensjonsreformen å få folk til å arbeide tettere opp mot sin egen forventet dødsdato, slik at statens kostnader ville bli lavere. Etter at AFP-ordningen ble innført fikk flere folk muligheten til å gå av ved 62 år. Til tross for at dette vil straffe den enkelte med en livsvarig lavere pensjon «velger» fortsatt mange å gå av. Regjeringen viser til at flere av tidligpensjonsistene har, etter pensjonsreformen, utsatt avgangsalderen sin. Men det er ingenting som dokumenterer at dette er av eget ønske, eller om den enkelte presses økonomisk til å jobbe lengre enn det som er det beste for han selv, arbeidsplassen og samfunnet generelt. Så i stedet for å undersøke årsaken til tidlig avgang går regjeringen inn for å bruke tvang, altså nekte folk å få gå av. Både 62 årsgrensen og dagens 67 årsgrense (da du har en ubetinget rett til å gå av) skal, i takt med økt levealder, økes. Dette vil være dramatisk for mange, som må gå på akkord med egen helse for å sikre seg en økonomisk verdig alderdom. Denne utviklingen i velferdsstatens bærebjelke skremmer meg og vil bare produsere flere fattige.

Jeg mener fagbevegelsen må stille seg det ideologiske spørsmålet om det skal være et mål å presse folk til å stå lengst mulig i arbeid. I takt med automatisering og mer produktivitetsvekst, bør man kanskje stille seg spørsmålet om vi skal bruke denne

utviklingen til mer fritid. Det er ikke riktig som enkelte hevder at det ikke vil være bærekraftig verken økonomisk eller sosialt. Det handler om politiske prioriteringer, og det er kun fagbevegelsen som har makta til å stille makt bak krav om

En av forutsetningene for at folk skal ha mulighet til å stå lengre i arbeid er at arbeidslivet er tilpasset og fleksibelt nok. Men jeg tror de fleste som jobber i «harde» fysisk og psykiske yrker ikke kjenner seg særlig igjen i at arbeidslivet tilrettelegges etter den enkeltes behov, spesielt når man blir eldre. Her er jeg enig med Steinar Krogstad, som under Stortingshøringen, vektla at det er store forskjeller mellom høytlønnede med god helse og lavlønnede med dårlig helse i hvor fleksibelt arbeidsmarkedet er for dem mot slutten av arbeidslivet. Men mye av enigheten på dette feltet stanser her. Her forstår jeg ikke ivret etter et bredt forlik. Pensjon er klassepolitikk og da så øke felleskap med Høyre er kanskje noe av årsaken til arbeiderpartiets oppslutning. Det finnes partier til venstre for arbeiderpartiet som burde vært mer interessant å snakke med, der burde også LO være tydelig på hvilken retning vi forventer regjeringen tar. Er det i medlemmenes interesse å inngå et forlik kun for forutsigbarhetens skyld. Mitt svar er nei, det er ikke i arbeidsfolks interesse å inngå et pensjonsforlik med Høyre.

I tillegg sier Krogstad noe interessant i høringen og dette mener jeg er vensentlig, det har aldri vært noe krav fra LO om å øke aldersgrensene. Dette er helt korrekt, og da er jo spørsmålet hvilket mandat LO ledelsen har til å, sitat, være med på det her?

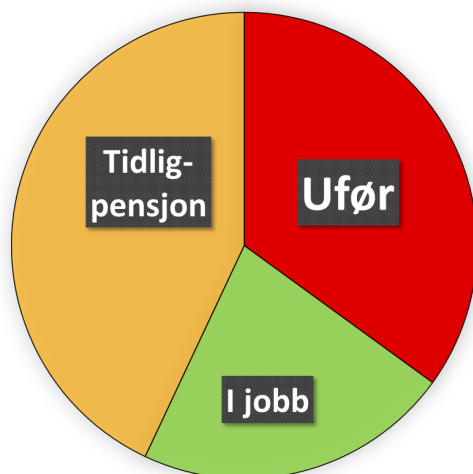
En av forutsetningene for at LO skal være med er at det må på plass en sliterordning. Dette mener jeg er et blindspor, som jeg vanskelig ser for meg skal fungere. Årsaken til min pessimisme er at solbergregjeringen satt ned et utvalg i 2020 som skulle evaluere pensjonsreformen og foreslå endringer, de fant ingen løsning for sliterne, så bearbeidet regjeringen forslagene og klarte heller ikke finne noen løsninger. Så sier regjeringen at vi, LO, skal sette oss ned med forhandlingsmotparten vår som lever på en helt annen planet enn oss når det kommer til forståelsen av arbeidslivet og er ideologisk i mot tidligpensjonering. Uansett om jeg legger godsid til skjønner jeg ikke hvordan en sliterordning skal se ut om aldersgrensene skal økes, og at man skal inngå et forlik før dette er på plass er galskap. AFP er sliterordningene, men den må, som i dag innebære muligheten til å få lov til å gå av med 62 år. Det må være den enkeltes vurdering av egen helse og ønske som skal avgjøre om en skal gå av eller ikke, og det strider jo med hele forslaget til regjeringen.

Jeg er stygt redd for at det utvalget kommer tilbake med en tynn suppe som ikke svarer på de utfordringene som mange står i når de av ulike årsaker «velger» tidlig avgang.

En liten bemerkning til som det kan være verd å merke seg at det holder ikke til å jobbe til den normerte pensjonsalderen for å få 2/3 av lønnen din i pensjon. For pensjonsalderen øker ikke like mye som pensjonsalderen.

Poenget mitt er egentlig at systemet er ikke bærekraftig for å bruke deres egne ord. Systemet er en fattigdomsmaskin. Vi kan ikke flikke på et drittsystem, vi må endre hele systemet og tankesettet rundt pensjon.

KVINNER VED 67 ÅR

Uføre

- 75.000 flere uføre i 2060
- Opptjening av alderspensjon 65 år

En av konsekvensene dersom aldersgrensene øker er at det vil bli flere uføre. Dette er regjeringen godt kjent med. Stortingsmeldingen anslår 75.000 flere uføre i 2060. I motsetning til arbeidsføre kan ikke uføre kompensere for konsekvensene av levealderjusteringen. Levealderjusteringen skulle gi økonomiske incentiver å jobbe lengre, og når de da ikke kan bør de derfor skjermes fullt ut for virkningene av levealderjusteringen og få opptjening av pensjon fram til normert pensjonsalder.

Garantipensjon

Arbeidsføre:

30 % får lavere pensjon enn
dagens minstepensjon

Uføre:

50 % får lavere pensjon enn
dagens minstepensjon

Fra 2030 finnes ikke minstepensjon lengre. Nå skal minsteytelsen din bli individuelt beregnet, med svært kompliserte og utilgjengelige regnestykker. Minstepensjon erstattes med garantipensjon og ligger ca. 30.000 kr lavere enn dagens minstepensjon. Selv om det er veldig få som vil kun få garantipensjonen, vil, ifølge regjeringens egne tall, 50 % av dagens uføre og 30 % av dagens arbeidsføre få en lavere pensjon enn dagens minstepensjon som allerede ligger under fattigdomsgrensen. Dette bekrefter min tidligere påstand om at endringene og pensjonssystemet er en fattigdomsmaskin.

Garantipensjon er gjort så vanskelig at arbeidsministeren og pensjonseksperter som har jobbet med dette i flere år, har problemer med å følge med i svingene og forklare beregning av framtidig minstepensjon. Dette er et demokratisk problem fordi folk får ikke muligheten til å ta stilling til endringene som skal gjennomføres fordi ingen skjønner det og journalistene har berøringsangst for det.

Takk for meg

post@erikjoer.no

<http://erikjoer.no>